

सडक बालबालिकाको सामाजिक अबस्था
काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १७ बसन्तपुर क्षेत्रका सडक
बालबालिकाको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय समाजशास्त्र समाजशास्त्र
केन्द्रिय विभाग, स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आंशिक
आवश्यकता परिपूर्तिका लागि प्रेषित शोध पत्र

शोधकर्ता

विनिता अर्याल

रोल नं. ५९४

परीक्षा सिम्बोल नं. २८१८६४

रजिष्ट्रेशन नं. ६-२-२३९-११७-२००४

२०७३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नाकोत्तर तहको उपाधि प्राप्तिको लागि छात्रा विनिता अर्यालद्वारा तयार पारिएको यस शोधपत्र सडक बालबालिकाको सामाजिक अवस्था:काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १७ बसन्तपुर क्षेत्रका सडक बालबालिकाको अध्ययन लाई स्वीकृत प्रदान गरिएको छ ।

विभागीय प्रमुख

.....

डा. तुलसीराम पाण्डे
कीर्तिपुर, काठमाडौं

आन्तरिक परिक्षक

.....

उप.प्रा. प्रेम बहादुर चलाउने
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

बाह्य परिक्षक

.....

डा. टिका गौतम
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

मिति :

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय

किर्तिपूर, काठमाडौं

सिफारिस - पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नाकोत्तर तह आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि छात्रा विनिता अर्यालद्वारा तयार पारिएको “सडक बालबालिकाको सामाजिक अवस्था: काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १७ बसन्तपुर क्षेत्रका सडक बालबालिकाको अध्ययन” विषयक शोधपत्र मेरो निर्देशन, सुझाव तथा सुपरिवेक्षणमा रही तयार पारेको हो । अतः यो शोधपत्रलाई अन्तीम मूल्याङ्कनका लागि म सिफारिस गर्दछु ।

.....
उप.प्रा. प्रेम बहादुर चलाउने
शोधनिर्देशक
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपूर, काठमाडौं

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा समाजशास्त्र संकायका. समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग अन्तर्गतको समाजशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर उपाधीको आंशिक परिपूर्ति गर्नुपर्ने अनिवार्य आवश्यकताको उपज हो यो शोधपत्र

आफूले हांसिल गरेको सैद्धान्तिक ज्ञानलाई ब्यवहारिक रूपमा प्रयोग गर्दै वस्तुगत तथ्यलाई उजागर गर्न पाउने अवसरले अध्ययन अनुसन्धानको मार्गलाई अझै फराकिलो पादै लाने कुरामा आशावादी बनाएको छ । प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा अध्ययन क्षेत्रका सम्पूर्ण उत्तरदाताहरूले अमूल्य समय दिई जानकारी प्रदान गरिदिनु भएकोमा उहांहरूप्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा अमूल्य समय दिई उपयुक्त निर्देशन, सरसल्लाह, सहयोग र प्रेरणा दिनुहुने मेरा शोध निर्देशक त्रिभुवन विश्वविद्यालय समाजशास्त्र केन्द्रीय विभागका उप.प्रा.प्रेम बहादुर चलाउने प्रति हृदयदेखि नै आभार व्यक्त गर्दछु, वहांको सहयोग विना यो शोधपत्र पुरा हुने थिएन । समाजशास्त्र केन्द्रीय विभागमा आवद्ध विभिन्न तहका कर्मचारीहरूप्रति आभार प्रकट गर्दछु । समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग प्रति म आभारी छु, जुन विभागले मलाई यस विषयमा शोध गर्ने अनुमती र अध्ययन गर्ने अवसर प्रदान गरेको छ । साथै यस विभागका विभागीय प्रमुख डा. तुलसीराम पाण्डेप्रति पनि म आभार प्रकट गर्न चाहन्छु यस शोधपत्र पुरा गर्न महत्वपूर्ण सल्लाह, सुझाव र सहयोग गर्ने साथीहरू कल्पना प्रसाई, सृजना पौडेललाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मलाई सदा प्रेरणा र आर्शिवाद दिनु हुने आमा लोकेश्वरी अर्याल, दाजु विपिन अर्याल र भाउजु अन्जना अर्यालप्रति सदा सर्वदा आभार प्रकट गर्दछु । साथै मेरा भाई बहिनी प्रणव, प्रतिष्ठाले सक्दो सहयोग गरेकोमा गौरव तथा आभार प्रकट गर्दछु र सम्पूर्ण घर परिवारहरूप्रति हृदयदेखि नै आभार व्यक्त गर्दछु ।

विनिता अर्याल
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
किर्तिपूर

संक्षेपीकृतसूची

CBS - Central Bureau of Statistics

CPCS -Child Protection Centers and Service

CWIN - Child Workers in Nepal

ILO - International Labour Organization

UNESCO- United Nation Education, Scientific and Cultural Organization

UNICEF- United Nations International Childrens Emergency Fund

विषय सूची

<u>अध्याय एक : परिचय</u>	१-६
<u>१.१ पृष्ठभूमि</u>	१
<u>१.२ समस्याको कथन</u>	४
<u>१.३ अध्ययनको उद्देश्य</u>	६
<u>१.४ अध्ययनको औचित्य</u>	६
<u>अध्याय - दुई : पूर्व साहित्यको समिक्षा</u>	७-२०
<u>२.१ सामान्य समिक्षा</u>	७
<u>२.२ सैद्धान्तिक समीक्षा</u>	१८
<u>२.३ नीति तथा योजनागत समिक्षा</u>	१९
<u>२.४ पूर्व साहित्यिक समिक्षाको निष्कर्ष</u>	२०
<u>अध्याय -तीन : अनुसन्धान विधि</u>	२३-२६
<u>३.१ अध्ययन क्षेत्र छनौटको औचित्य</u>	२३
<u>३.२ अनुसन्धानको ढाँचा</u>	२३
<u>३.३ तथ्याङ्कको प्रकृति र स्रोत</u>	२४
<u>३.४ नमुनाको छनौट</u>	२४
<u>३.५ तथ्यांकको व्याख्या र विप्लेषण</u>	२५
<u>३.६ अध्ययनको सीमा</u>	२५
<u>३.७ तथ्याङ्क संकलनका विधिहरू</u>	२६

अध्याय चार : सडक बालबालिकाको सामाजिक अवस्थाको तथ्याङ्क र विश्लेषण

२७-५३

४.१.अर्न्तवार्तावाट प्राप्त जानकारीको विश्लेषण

२७

४.२ जानकार व्यक्तिहरुद्वारा प्राप्त सूचना

५३

अध्याय पाँच : सारांश तथा निष्कर्ष

६०-६३

५.१ सारांश

६०

५.२ निष्कर्ष

६२